

Nr 7.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 2 juni 1911 (nr 43 s. 1) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar; given Stockholms slott den 28 oktober 1938.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 2 juni 1911 (nr 43 s. 1) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 2 juni 1911 (nr 43 s. 1) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 2 juni 1911 om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar skall upphöra att gälla, samt att 3 § samma lag skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

Var som till salu håller varor, därå utan vederbörligt tillstånd anbragts märke eller benämning, som i 1 § avses, eller i firma olovligen intager dylik benämning eller eljest olovligen brukar märke eller benämning, som nyss sagts, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 maj 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena, t. f. chefen för försvarsdepartementet samt cheferna för social- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga om ändring i bestämmelserna om *skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar*.

Föredraganden anför:

»Lagen den 2 juni 1911 (nr 43 s. 1) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar innehåller inskränkande bestämmelser rörande användningen av märke, bestående av rött kors å vit botten, samt benämningarna 'röda korset' och 'Genèvekorset' ävensom märke eller benämning, som med nu omförmälda företer sådan likhet att förväxling lätt kan äga rum. Med 'rödakorsmärket' avses i det följande samtliga de sålunda skyddade beteckningarna.

Enligt 1 § i lagen må rödakorsmärket ej offentligen brukas utom för den militära sjukvården eller med Konungens tillstånd av förening, till vars uppgift hör att i krig biträda vid vården av sårade eller sjuka. Tillstånd som meddelats sådan förening medför dock enligt 2 § ej befogenhet att använda rödakorsmärket såsom märke eller benämning å handelsvaror eller eljest i handelsändamål. Straffbestämmelser för olovligt brukande av rödakorsmärket återfinnas i 3 §. — Den enda förening, som enligt lagen erhållit tillstånd att använda rödakorsmärket, är Svenska röda korset. Föreskrift härom finnes upptagen i § 1 punkt 2 av de för denna förening gällande grundstadgarna, fastställda av Kungl. Maj:t enligt kungörelse den 10 december 1937 (nr 946).

1911 års lag har tillkommit för att möjliggöra Sveriges anslutning till den i Genève år 1906 antagna internationella konventionen angående förbättrande av sårades och sjukas behandling vid stridskrafterna i fält. År 1929 avslutades i Genève en ny konvention i samma ämne, vilken alltjämt är gällande.

De bestämmelser i denna konvention, som komma i betraktande i förevarande sammanhang, äro huvudsakligen följande. Enligt art. 28 äro konventionsländerna pliktiga att hindra all användning av rödakorsmärket, vare sig i kommersiellt eller annat syfte, av enskilda personer eller andra sammanslutningar än sådana som enligt konventionen ha rättighet därtill. Till användning av rödakorsmärket berättigade sammanslutningar äro enligt art. 10 sådana frivilliga hjälpföreningar som ägna sig åt vården av sårade och sjuka i krig samt äro av vederbörande regering behörigen erkända och auktoriserade. I fråga om sättet för användningen gäller enligt art. 24 första stycket såsom allmän regel, att kännemärket må såväl i fred som i krig användas endast för att skydda eller utmärka av konventionen skyddade sjukvårdsformationer, sjukvårdsanstalter, personal och materiel. Därjämte skola emellertid enligt art. 24 tredje stycket de frivilliga hjälpföreningarna i enlighet med det egna landets lagstiftning äga använda rödakorsmärket för sin humanitära verksamhet i fredstid. Sistnämnda bestämmelse i 1929 års konvention är ny i förhållande till 1906 års konvention; i övrigt motsvarades de nu berörda stadgandena av likartade bestämmelser i den äldre konventionen.

I en till justitiedepartementet ingiven, den 20 februari 1937 dagtecknad skrivelse har *överstyrelsen för Svenska röda korset* framhållit att den verksamhet föreningen bedreve dels i upplysningssyfte, dels för att tillgodose allmänhetens behov av tillgång å fullgod förbandsmateriel m. m. skulle lida starkt avbräck, därest rödakorsmärket icke finge anbringas på föreningens skrifter eller brukas för att beteckna av föreningen godkänd materiel. Överstyrelsen anförde härom närmare:

Föreningen bedriver en stor upplysningsverksamhet genom utgivande av broschyrer och annan litteratur. Dessa skrifter bruka vara försedda med rödakorsstecknet och helt naturligt är föreningens namn å framträdande plats angivet å dem. Skulle detta icke få ske, därför att skrifterna försäljas till allmänheten, skulle detta i hög grad förtaga verkan av denna upplysning och därigenom reducera möjligheten för Svenska röda korset att uppfylla sina stadgeenliga uppgifter.

För närvarande saluhålles en hel del förbandsmateriel, som icke håller måttet i sanitärt avseende och som måste betecknas såsom olämplig. Sedan länge har föreningen därför medverkat till att det förts i marknaden förbandslådor och förbandsmateriel, sammansatt av kända och framstående medicinska experter, rationellt förpackad, i tillverkning och förpackning kontrollerad av föreningens kontrollant och ej betingande högre pris än annan motsvarande materiel. Det har från kompetent håll uttalats, att föreningen därigenom gjort en synnerligen värdefull insats för bekämpande av sårintektioner. Föreningen har icke kunnat tillskapa en särskild tillverknings- och försäljningsorganisation för denna verksamhet, utan detta har ordnats med hjälp av andra företag. — — —

Rödakorsbenämningen har på olika sätt hela tiden använts i samband med den verksamhet, varom här är fråga. Sålunda har t. ex. förbandsmateriel brukat betecknas 'Svenska Röda Korsets förbandsmateriel'. På sistone har dock i stället å varan endast åsatts upplysning, att det gäller av överstyrelsen

för Svenska röda korset godkänd förbandsmateriel eller att vederbörande materiel är kontrollerad av överstyrelsens kontrollant. Men detta senare beteckningssätt har av lätt insedda skäl icke alls samma värde som den förut brukade namnbeteckningen. Vore icke ens det mindre tillfredsställande beteckningssättet tillåtet, skulle allmänheten svårligen kunna skilja den av föreningen godkända förbandsmaterielen från annan sådan, och därmed vore det allmännyttiga syftet med verksamheten åtminstone delvis förfelat.

Föreningen bedriver även annan verksamhet av liknande slag, där man anser sig behöva använda rödakorsbenämningarna, och det är mycket möjligt, att arbetet i denna riktning kommer att utvidgas. Såsom exempel må nämnas, att man planerar att medverka till att tillförlitliga gasmasker bringas i handeln och alltså ställas till civilbefolkningens förfogande.

Enligt överstyrelsens uppfattning kunde tillämpningen av 2 § i 1911 års lag med fog anses begränsad till de fall där fråga vore om ren handelsverksamhet utan något humanitärt syfte; i varje fall syntes upplysningar att t. ex. förbandsmateriel godkänts eller kontrollerats av föreningen icke kunna anses omfattade av lagen. När det emellertid för föreningen med dess ställning till statsmyndigheterna och allmänheten vore av största vikt att den icke utsattes ens för misstanken att överträda gällande lag eller främja sådant överträdande, syntes det angeläget att en lagändring komme till stånd. Enligt överstyrelsens mening skulle ett upphävande av 2 § stå i överensstämmelse med bestämmelserna i gällande konvention. Härvid syntes dock, med hänsyn till stadgandet i art. 24 tredje stycket, böra i lagen angivas att frivillig hjälpförening endast finge bruka rödakorsmärket för sin humanitära verksamhet. För att förebygga varje farhåga att det vidgade medgivandet skulle kunna på otillbörligt sätt utnyttjas borde, enligt vad överstyrelsen framhöll, måhända därjämte föreskrivas att föreningen endast skulle få använda kännemärket i enlighet med de närmare föreskrifter som Konungen meddelade. Därmed erhöles Kungl. Maj:t frihet att vidtaga de inskränkningar i användningen, som i olika fall ansåges erforderliga.

Vid överstyrelsens skrivelse var fogad en av numera byrådirektören i patent- och registreringsverket jur. kand. Åke von Zweigbergk upprättad *pro-memoria* angående föreningen Svenska röda korsets rätt att använda rödakorsmärket m. m. Häri framhölls, att tillkomsten av 2 § i 1911 års lag — för vilket stadgandes tolkning förarbetena till lagen icke lämnade någon ledning — syntes ha stått i visst sammanhang med den dåvarande konventionstexten, samt att man då antagligen icke heller tänkt sig möjligheten av att den svenska rödakorsföreningen skulle komma att utöva sådan verksamhet att berörda bestämmelse kunde lända den till förfång. Vidare anfördes att, även om förbudet i 2 § med fog finge anses böra tolkas restriktivt, det likväl utgjorde hinder för föreningen att använda rödakorsmärket såsom verkligt varumärke eller i egentligt handelsändamål. Beträffande spörsmålet huruvida en lagändring i nu ifrågasatt riktning vore förenlig med konventionen framhölls, hurusom enligt denna området för rödakorsmärkets behöriga användning av de frivilliga hjälpföreningarna alltmer utsträckts, medan man å andra sidan allt skarpare ingripit mot andras användning där-

av. Då i art. 24 första stycket uttalats att märket finge såväl i fred som i krig användas för att skydda eller utmärka sådan materiel som stode under konventionens skydd, hade väl därmed egentligen åsyftats endast materiel, avsedd för vården av sjuka eller sårade i krig, men härmed hade dock ansetts utan vidare böra likställas bland annat sådan materiel som användes i verksamhet för förberedande av verksamheten i krig. I fråga om det i samma artikels tredje stycke upptagna stadgandet angående rätt för de frivilliga hjälpföreningarna att använda rödakorsmärket för sin humanitära verksamhet erinrades i promemorian, att någon motsvarighet till detta stadgande icke funnits i texten till 1906 års konvention; redan året efter dennas tillkomst hade emellertid från auktoritativt håll uttalats att en sådan regel likväl borde antagas gälla. Rörande stadgandets innebörd anfördes:

Den antagna lydelsen representerar en kompromiss, och antagligen ha där med avsikt valts så vaga ordalag, att de i skilda länder delvis kunna tolkas på olika sätt, alltefter vad som i varje land anses lämpligt. Av särskilt intresse torde dock vara de synpunkter, som framföras i ett arbete av P. Des Gouttes: *Commentaire de la convention de Genève* ^{27/6} 1929 (Genève 1930, 267 s.), där art. 24 behandlas s. 172—185. Kommentarens författare var generalsekreterare vid 1929 års konferens och åtnjuter stort anseende såsom expert på här ifrågakommande område.

Till en början synes så mycket vara tydligt, att det i art. 24 tredje stycket givna medgivandet endast gäller de avsedda hjälpföreningarna som sådana, icke deras enskilda medlemmar. — — — I tredje stycket uttalas vidare, att föreningarna blott få använda märket för sin humanitära verksamhet. Enligt Des Gouttes skulle härunder egentligen ej innefattas en förenings rent sociala verksamhet, som ej har sammanhang med sjukvård, men han tillägger, att man kanske icke bör vara för sträng härvidlag. Däremot vill han med större skärpa från tillämplighetsområdet för tredje stycket utsluta sådan verksamhet, som blott är ekonomisk och ej humanitär. Han nämner därvid såsom exempel försäljning av ett märke med rödakorsstecknet, som blott sker för att bereda rödakorsföreningen inkomster. Över huvud taget tillråder han, att rödakorsmärkets användning begränsas såvitt möjligt till vad som har sammanhang med föreningens egentliga verksamhet. — Det må i detta sammanhang nämnas, att anskaffande av lämplig förbandsmateriel — liksom utsändande av upplysningskrifter — i och för sig tydligen tillhör en rödakorsförenings ordinära och humanitära uppgifter. Annorlunda blir saken möjligen att betrakta, om sådan verksamhet i något fall skulle av en rödakorsförening bedrivas huvudsakligen i vinstsyfte.

Med avseende å den ifrågasatta lagändringens utformning anfördes i promemorian:

Det här sagda torde visa, att 2 § i 1911 års lag näppeligen kan anses erforderlig av hänsyn till konventionen. — — — Man kunde därför tänka sig att helt upphäva 2 §. För ett strikt uppfyllande av konventionen torde dock böra stadgas, att hjälpförening endast får använda rödakorsmärket för sin humanitära verksamhet. Inte minst med tanke på att 1911 års lag formellt gäller även andra hjälpföreningar än Svenska röda korset synes det vidare lämpligt att för varje ifrågakommande förening giva Konungen bemyndigande att meddela närmare föreskrifter beträffande rödakorsmärkets användning, vilket då kunde stadgas i en ny 2 §.

Enligt ett promemorian bilagt utkast till lagändringar skulle i stället för de nuvarande bestämmelserna i 2 § av 1911 års lag föreskrivas att förening, som avsåges i 1 §, finge i enlighet med de närmare föreskrifter Konungen därom meddelade jämväl använda rödakorsmärket för sin humanitära verksamhet i fredstid. Olovligt brukande därav skulle vara belagt med dagsböter.

I promemorian lämnades slutligen en del uppgifter rörande *utländsk rätt* på förevarande område:

Man kan konstatera, att direkta motsvarigheter till 2 § i 1911 års lag äro mycket sällsynta. Den rätt att använda rödakorsmärket, som gives de frivilliga hjälpföreningarna (eller blott rödakorsföreningarna), är till sin omfattning ganska varierande. Det finns länder, som åtminstone på papperet icke medgiva märkets användande annat än i de fall, som direkt angivas i art. 24 första stycket. Men det finns å andra sidan länder (t. ex. Amerikas förenta stater), där rödakorsföreningen utan vidare får använda märket för hela sin verksamhet, tydligen även i handelssyfte. I åter andra länder (t. ex. England och Tyskland) synes hjälpförening med tillstånd av statsorgan kunna få en lika vidsträckt rätt att använda rödakorsmärket.

Över överstyrelsens skrivelse samt den därvid fogade promemorian jämte lagutkast ha efter *remiss* medicinalstyrelsen och kommerskollegium avgivit yttranden.

De hörda myndigheterna ha, fränsett en av kommerskollegium mot lagutkastet framställd anmärkning av formell natur, icke haft något att erinra mot den ifrågasatta lagändringen.

Såsom nämnts var syftet med 1911 års lagstiftning om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar närmast att möjliggöra vårt lands anslutning till Genèvekonventionen. Då i den svenska lagen stadgats förbud jämväl för erkänd hjälpförening att använda märke eller benämning, som där avses, såsom märke eller benämning å handelsvaror eller eljest i handelsändamål, synes man emellertid ha gått längre än som varit direkt påkallat av hänsyn till konventionen. I allt fall lämnar denna i sin nu gällande lydelse uttryckligen varje land öppet att genom egen lagstiftning bestämman i vad mån sådan frivillig hjälpförening skall få använda ifrågasatt varande kännemärke för sin humanitära verksamhet i fredstid.

Även om det måhända stundom kan visa sig vanskligt att uppdraga gränserna för vad som är att hänföra till humanitär verksamhet, torde dock böra därunder inbegripas sådana åtgärder som den svenska rödakorsföreningen vidtager till fullgörande av sin stadgeenliga verksamhet för främjande av hälso- och sjukvården inom landet. Ett betydelsefullt led häri utgör, enligt vad det framhållits, föreningens arbete i upplysningens tjänst samt dess medverkan i strävandena att säkerställa tillgången i allmänna marknaden å fullgod förbandsmateriel. Det synes ock antagligt att denna verksamhet skulle avsevärt förlora i effektivitet, därest rödakorsmärket ej finge utsättas å föreningens broschyrer eller, i fall då tillverkning av sjukvårds-

Departements-
chefen.

artiklar skett under föreningens kontroll eller medverkan på annat sätt, detta ej finge tydligt utmärkas å varorna.

Att ett anbringande av rödakorsmärket å skrifter, som föreningen utger i upplysningssyfte, icke omfattas av förbudet i 2 § läser väl få anses klart. Däremot är en lagändring erforderlig för att möjliggöra dess användning såsom märke eller benämning å varor som skola saluföras. Enligt vad i rödakorsföreningens skrivelse anförts torde med hänsyn till konventionens innehåll ett upphävande av 2 § knappast böra ifrågakomma annat än i samband med införandet av en bestämmelse, som förhindrar hjälpförening att använda rödakorsmärket för handelsändamål annorledes än för sin humanitära verksamhet i fredstid. Denna bestämmelse synes emellertid lämpligen kunna meddelas i administrativ ordning i anslutning till och som en begränsning av det i lagens 1 § omförmälda allmänna tillståndet för föreningen att bruka rödakorsmärket.

Den ifrågasatta nya ordningen föranleder även en jämkning av 3 §, såvitt där stadgats straff för envar som till salu håller varor, försedda med rödakorsmarke. I samband härmed torde dagsböter böra införas i straffsatsen.

I enlighet med vad nu anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 2 juni 1911 (nr 43 s. 1) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar.*

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar,¹ måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 10 juni 1938.

Närvarande:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet den 24 maj 1938 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 maj 1938, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 2 juni 1911 (nr 43 s. 1) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsrådet Carl Romberg.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 oktober 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för försvars-, social- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets den 10 juni 1938 avgivna utlåtande över det den 20 maj 1938 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 2 juni 1911 (nr 43 s. 1) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar*; därvid föredraganden hemställer att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.